

Lezen met een TOS: uitdagingen en kansen

Wat is TOS?

Bij de meeste kinderen verloopt de taalontwikkeling vanzelf. Ze ontwikkelen hun woordenschat, taalbegrip en zinsbouw zonder expliciete instructie. Bij kinderen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) gaat dit niet vanzelf. Zij hebben moeite met het begrijpen en gebruiken van taal, praten vaak in onvolledige zinnen en vinden het lastig om anderen te begrijpen of zichzelf duidelijk te maken.

Ongeveer 5 tot 7% van de kinderen heeft TOS. De oorzaak is vaak niet duidelijk. Zo wordt TOS niet veroorzaakt door slechthorendheid of een algemene ontwikkelingsachterstand. TOS kan erfelijk zijn: als er taalproblemen in de familie voorkomen, is de kans groter dat een kind ook TOS heeft.

TOS en lezen

Kinderen met TOS hebben vaak een beperkte woordenschat. Dat belemmert zowel het technisch als begrijpend lezen, wat weer invloed heeft op hun schoolsucces. Daarom is het belangrijk om gericht te werken aan woordenschatuitbreiding. Dit kan door goed woordenschatonderwijs en door kinderen te laten lezen. Lezen biedt toegang tot veel meer woorden dan gesprekken. Daarnaast komen kinderen via teksten in aanraking met schooltaal, die essentieel is om lesstof te begrijpen. Goed leren lezen is dus cruciaal voor kinderen met TOS.

Wat kun je doen?

Omdat lezen sterk leunt op taalvaardigheden zoals woordenschat en taalbegrip, hebben kinderen met TOS vaak extra ondersteuning nodig bij het leren lezen. Deze ondersteuning helpt ook andere kinderen met taal- of leesproblemen.

1. Leesvoorwaarden

Al op jonge leeftijd is het belangrijk om vaardigheden te stimuleren die de basis vormen van het leren lezen, zoals klankbewustzijn. Dit kan spelenderwijs, bijvoorbeeld met rijmspelletjes, klankspelletjes en liedjes te zingen. Voorlezen stimuleert de taalontwikkeling én de interesse in boeken. Een taalrijke omgeving is hierbij onmisbaar.

2. Hulp bij het lezen

Als een kind een tekst niet begrijpt, werkt dat demotiverend. Bespreek daarom vooraf het onderwerp van de tekst: wat weet het kind al van dit onderwerp? Hierdoor wordt de voorkennis van het kind geactiveerd. Bespreek belangrijke en moeilijke woorden uit de tekst van tevoren en noteer deze bijvoorbeeld in een persoonlijk woordenboekje.

3. Leesmotivatie

Leesmotivatie is een belangrijke factor voor leesontwikkeling. Veel kinderen met TOS vinden lezen echter niet leuk. Daarom is het belangrijk om te blijven werken aan leesplezier.

Lezen als gezamenlijke beleving

Door van het lezen een gezamenlijke beleving te maken, beleven kinderen lezen als een positieve, sociale en betekenisvolle ervaring. Lees dagelijks voor (ook in de midden- en bovenbouw). Kies een grappig of spannend verhaal en betrek de kinderen actief. Stel geen vragen om te controleren of kinderen het verhaal hebben begrepen, maar stel bijvoorbeeld inlevingsvragen om de inhoud van de tekst te koppelen aan de ervaringen en belevingen van de kinderen zoals "zou je dit zelf mee willen maken?" en "Wat zou jij doen als...?" En als kinderen zelfstandig lezen, pak er dan zelf ook een boek bij. Immers: zien lezen doet lezen. En wanneer kinderen zelfstandig lezen, lees dan zelf ook mee. Zo geef je het goede voorbeeld.

Help bij het kiezen van een boek

Geef kinderen de vrijheid om zelf boeken te kiezen die aansluiten bij hun interesse. Om de leesmotivatie te vergroten staat het leesplezier dus voorop, niet de technische leesbevordering. Ga daarom in gesprek met leerlingen over welke onderwerpen ze interessant vinden en welke boeken ze eerder hebben gelezen (of zijn voorgelezen) die ze leuk vonden.

Het kiezen uit een volle kast met boeken kan echter lastig zijn. Help leerlingen hierbij door het maken van een voorselectie, passend bij hun wensen. Verplicht kinderen niet een boek uit te lezen dat ze niet leuk vinden, want dat brengt het leesplezier meteen om zeep. Vraag wat er niet leuk is aan het boek zodat je kunt helpen bij het vinden van een ander boek. Vaak is het voor kinderen belangrijk dat het boek niet te veel moeilijke woorden bevat, een heldere verhaallijn heeft en spanning en/of humor bevat.

Over de auteur

Janneke de Waal-Bogers is logopedist en remedial teacher. Ze traint onderwijs- en zorgprofessionals in diagnostiek en behandeling van TOS en taalproblemen. Ze schreef Taaldiagnostiek bij kinderen (Pearson, 2020) en is bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie.